

ANNE FRANKS DAGBOK



Riksteatret

HØSTEN 1987

ANNE FRANKS DAGBOK

av Frances Goodrich og Albert Hackett

Instruksjon: Alexandra Myskova

Scenograf: Lubos Hruza

— Den ondskap og grusomhet vi kjenner fra andre verdenskrig tok ikke til eller sluttet med Hitler. Vi må forsøke å se en sammenheng mellom fortid og nåtid. Dersom vi ikke tar vare på mennesket, naturen og alle de positive ressursene som finnes omkring oss, utsletter vi hele menneskeheten...

Vi blir bombardert av massemedia med et totalt negativt bilde av verden og framtida. Dette gjør oss apatiske og uten håp for morgendagen. Vi må legge vekt på toleranse og ansvar. Vi er nødt til å gi de unge i dag en positiv framtidvisjon...

Vårt overmaterialiserte samfunn har fått folk til å tenke kun i konkrete verdier, derfor må menneskene vekkes til fornuft, ikke til avmakt, fortvilelse og hat. Mennesket må vekkes til tro på det positive i oss og rundt oss...

Alexandra Myskova, instruktør

I ROLLENE:

OTTO FRANK	_____	Alf Malland
MIEP GIERS	_____	Trine Lossius Borg
FRU VAN DAAN	_____	Anne Beate Odland
HERR VAN DAAN	_____	Noralv Teigen
PETER VAN DAAN	_____	Even Rasmussen
MARGOT FRANK	_____	Arnhild Litleré
FRU EDITH FRANK	_____	Sigrun Enge
KRALER	_____	Knut Ørving
ANNE FRANK	_____	Sigrid Huun
DR. DUSSEL	_____	Per Tofte

Fra Riksteatrets oppsetning av «Anne Franks Dagbok» høsten 1987: Fra venstre: Even Rasmussen, Noralv Teigen, Sigrid Huun, Anne Beate Odland, Sigrun Enge, Knut Ørvig, Alf Malland, Arnhild Litleré, Trine Lossius Borg og Per Tofte (foran i midten).



HVORFOR SPILLER VI «ANNE FRANKS DAGBOK» - OVER 30 ÅR ETTER AT BOKEN OG DRAMATISERINGEN RYSTET EN HEL VERDEN?

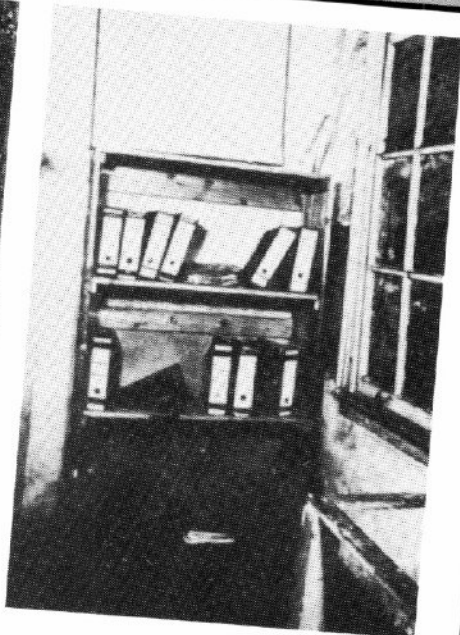
Anne Frank ville vært 58 år nå.

«Hennes lengsel var alle unges lengsel. Hennes jevnaldrende verden over får gjennom dagboken lære sitt eget startgrunnlag å kjenne, og er det ikke som hun tar et løfte av oss, av de unge: aldri skal dette skje i vår verden. Aldri mer den skjendelse som heter krig. Aldri mer forfølgelse av «raser» mellom menneskene.

Vi vil ikke tåle det igjen!»

Slik avsluttet Johan Borgen sin programartikkel, da han for 30 år siden satte opp sin egen oversettelse av skuespillet for Riksteatret.

Og idag?.. Hvordan ser vår verden ut? Har vi ikke kriger, forfølgelse, rasisme, terror? Annes generasjon — de som vokste opp i krigsåra — de greide heller ikke å skape fred i verden. I stedet kom nye og grusommere våpen. Vi må leve med trusselen om totalt utslettelse — og kaller det maktballanse! Jo, så sannelig — dagens mennesker trenger også Anne Franks budskap. Det positive budskap!



Over: Bokhylla som skjulte den eneste inngangen til bakbygningen.

Til venstre: Anne Frank-huset i 1940. Huset er nå innkjøpt av «Anne Frank-Stichting» til et ungdoms-sentrum der det blir arrangert konferanser og kurser for ungdom.

Kort informasjon om Anne Frank-Stiftelsen

Anne Frank Stiftelsen, etablert 3. mai 1957, har grunnlagt sitt arbeid på Anne Franks dagbok.

Siden starten har Stiftelsen engasjert seg i, på alle mulige måter, å påpeke og bekjempe diskriminering, rasisme, anti-semittisme og fascisme. Anne Frank Stiftelsen legger ikke bare vekt på de tragiske hendelsene i de mørke årene under den 2. verdenskrig, men gjør

også de besøkende oppmerksom på fordommer, diskriminering og undertrykkelse som fremdeles eksisterer i verden i dag. Denne oppgaven er i pakt med Menneskerettighetserklæringen proklamert av Hovedforsamlingen i FN 10. januar 1948. I denne erklæringen finner vi mange av de tankene Anne ga uttrykk for, om enn i en enklere form i dagboken.

I «Anne Franks dagbok» finner vi ikke de rystende og grusomme Holocaust-bilder som vi har sett så mange av. Vi blir føret med bilder fra krig, forfølgelse og annen elendighet, så vi blir sløve og likegyldige, og som Elie Wiesel bl.a. sier, er likegyldigheten menneskets verste fiende.

I Annes dagbok møter vi bare den dirrende spenningen som er nær ved å drive de åtte menneskene der oppe på loftet til bristepunktet. Men Anne skrev, og gjennom skrivingen og ettertanken fant hun seg selv som individ, og hun beholdt livsgnisten og sin tro på menneskene.

Så seint som 15. juli 1944 — bare tre uker før hun ble tatt av tyskerne skrev hun i dagboken:

«... fremdeles tror jeg at menneskene er virkelig snille innerst inne. Jeg kan simpelthen ikke bygge på forvirring, elendighet og død. Jeg ser hvordan verden gradvis går vill, jeg hører torden, som vil ødelegge oss også, stadig komme nærmere, jeg føler millioners lidelse og likevel, hvis jeg ser opp mot himmelen, tror jeg at alt vil bli bra, at dette grusomme også vil ta slutt, og at fred og ro vil vende tilbake.»

Det er dette budskapet vår instruktør i dag, Alexandra Myskova gjerne vil bringe videre til vårt publikum. Hun sier selv i et intervju:

«I alt mitt arbeid vil jeg ryste mennesket, ikke skape sjokk og sensasjon, men ryste mennesket slik at det finner fram til det som er positivt og som gjør livet verdt å leve. Et Credo i min oppsetning av «Anne Franks dagbok» er som Anne selv uttrykker det: Mennesket er godt innerst inne på tross av alle erfaringer.»

Sigrid Huun
som Anne Frank
i Riksteatrets
oppsetning
høsten 1987.



DU MÅ IKKE SOVE

Jeg våknet en natt av en underlig drøm,
det var som en stemme talte til meg,
fjern som en underjordisk strøm —
og jeg reiste meg opp: Hva er det du vil meg?

Du må ikke sove! Du må ikke sove!
Du må ikke tro, at du bare har drømt!
Igår ble jeg dømt.
I natt har de reist skafottet i gården.
De henter meg klokken fem imorgen!

Du må ikke sitte trygt i ditt hjem
og si: Det er sørgelig, stakkars dem!
Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer deg selv!
Jeg roper med siste pust av min stemme:
Du har ikke lov til å gå der og glemme!

Jeg roper i mørket — å, kunde du høre!
Der er en eneste ting å gjøre:
verg dig, mens du har frie hender!
Frels dine barn! Europa brenner!

*Utdrag fra Arnulf Øverlands dikt «Du må ikke sove»
(i diktsamlingene «Den røde front» 1937 og «De hundrede violiner»)*

Feiring av den jødiske høytiden CHANUKAH. Fra venstre: Noralv Teigen, Anne Beate Odland, Sigrid Huun, Alf Malland, Sigrun Enge og Arnhild Litréré.



«KJÆRE DAGBOK!

Mandag 6. juni 1942

Du og jeg skal bli gode venner, så det er best jeg begynner med å fortelle om meg selv. Jeg heter Anne Frank. Jeg er 13 år. Jeg er født i Tyskland 12. juni 1929. Familien er jødisk, så vi dro til Nederland da Hitler kom til makten.

Min far begynte en forretning, import av krydderier og forskjellige urter. Alt gikk godt for oss helt til 1940. Men så kom krigen og Nederlands kapitulasjon, og så kom tyskerne. Også så ble der rent galt for jødene.

Ikke kunne vi gjøre det og ikke kunne vi gjøre det. De tvang far ut av forretningen. Vi måtte gå med gule stjerner på oss. Jeg måtte levere sykkelen min. Jeg kunne ikke gå på den nederlandske skolenlenger. Jeg fikk ikke gå på kino, og ikke kjøre bil, ja, ikke ta trikken engang — en masse sånne ting. Men vi barna greide da å ha det moro likevel. I går sa far at vi måtte gå i dekning. Han ville ikke si hvor. Klokken 5 i morges vekket mor meg og sa jeg skulle forte meg å kle meg. Jeg måtte pakke på meg alt jeg kunne. Det ville se mistenkelig ut hvis vi gikk med koiferter. Først på veien fikk jeg vite hvor vi skulle. Vi skulle gjemme oss øverst oppe i det huset hvor far hadde forretningen sin. Det skulle komme tre andre også... van Daans og gutten deres... Peter. Far kjente van Daans, men vi hadde aldri truffet dem...»

I november kom også tannlege Dussel. I over to år levde familien Frank, van Daan og tannlegen Dussel innestengt i noen hemmelige rom øverst i en bakbygning. De var totalt avhengige av sine oppofrende hollandske hjelpere, i skuespillet navngitt som Miep Giers og Kraler. I realiteten var de noen fler.

Gjennom Annes dagbok får vi en enkel, åpenhertig og levende skildring av livet disse åtte levde på sitt gjemmested.

Etter 25 måneder, den 4. august, kom tyskerne! De var blitt angitt av en innbruddstyv som hadde hørt dem og fattet mistanke. De åtte jødene ble transportert til konsentrasjonsleiren Auschwitz. De hollandske hjelperne ble sendt til KZ-leire i eget land og kom fra det med livet i behold. Fru Frank døde i Auschwitz, og van Daan ble sendt i gasskammer. Fru van Daan ble videresendt til KZ-Buchenwald, der hun døde. Tannlege Dussel døde i Neuengamme. Margot og Anne ble transportert til Bergen-Belsen, der de døde av tyfus i februar-mars 1945 — kort tid før leiren ble befridd av britiske soldater. Peter døde i Mauthausen samme dag som amerikanerne nådde leiren.

Bare Annes far, Otto Frank, overlevde. Fra Auschwitz, over Odessa og Marseille, kom han i juni 1945 tilbake til Amsterdam — til Miep Giers og hennes mann. Den dagen de fikk endelig underretning om at begge Franks døtre også var borte, gav Miep Giers ham Annes dagbok. Hun hadde funnet den og gjemt den.

Under press fra venner og andre som mente det var hans *plikt* å dele Annes historie med andre, gikk Otto Frank med på å utgi en noe revidert utgave av dagboken. Den kom først ut i Nederland i 1949 under tittelen «Het Achterhuis», i 1950 som «Das Tagenbuch der Anne Frank» på Heidelberger Verlag. Dagboken er omsatt til 54 språk og er lest over hele verden. I midten av 50-åra kom dramatiseringen ved Frances Goodrich og Albert Hackett, og også fra scenen har «Anne Franks Dagbok» rystet og rørt tusener på tusener i land etter land. Stykket hadde Norges-premiere på Folketeatret i 1956 og er spilt på de fleste norske scener.

«*Et mektig våpen mot fascismen*», skrev den nederlandske forfatteren Harry Mulisch om «Anne Franks Dagbok».